

NOG EENS „OVER DEN LARIX”

door

Dr. A. A. C. SPRANGERS.

In het October-nummer van dit tijdschrift richt de heer B. Stoffel zich tegen eenige beschouwingen over het gebruik van exoten in den boschbouw, voorkomende in een artikel van schrijver dezès in het September-nummer. De heer Stoffel herinnert eraan, dat 30 jaar geleden hevig werd gewaarschuwd tegen den aanplant van exoten, met name Douglas, op groote schaal en betreurt, dat als gevolg daarvan deze aanplantingen zijn achterwege gebleven. Inderdaad werd in het tijdschrift der Ned. Heide Mij. van 1905 door de Commissie inzake Exotische coniferen, toen bestaande uit Mr. M. Tydeman, F. B. Löhnis en E. D. van Dissel en (aanvankelijk) M. F. B. Schöber tot voorzichtigheid aangemaand. De slotopmerking van het verslag over haar bevindingen luidt:

„De kalamiteiten, waardoor de Larix en de Weymouthden de laatste jaren lijden, nadat zij zelfs meer dan een eeuw op voor hen geschikte gronden uitstekende resultaten opleverden, stemt in het algemeen tot voorzichtigheid.”

Andere waarschuwingen heb ik in het genoemd tijdschrift, dat destijds vrijwel onze eenige vakliteratuur vormde, doch in welks 45 jaargangen dan ook heel wat materiaal op boschbouwgebied is bijeengebracht, niet aangetroffen. Zonder twijfel zal het gezaghebbend woord van genoemde Commissie grooten invloed hebben uitgeoefend. Naar mijn opvatting moet dit echter geenszins betreurd worden. Dank zij deze terughoudendheid zijn wij thans, zonder al te groote schade, geleidelijk beter georiënteerd over de groote beteekenis van de herkomst van het douglaszaad. Zoo mogen wij ons gelukkig prijzen, dat nu geen omvangrijke ontijdige vellingen van de blauwe en grijze variëteiten van den douglas behoeven plaats te vinden, wegens aantasting door de gevreesde Rhabdocline pseudotsugae. Het had gemakkelijk ook anders kunnen zijn, wanneer toen op groote schaal tot den aanplant was overgegaan. Weliswaar niet in een 40-jarige praktijk, als waarop mijn geachte opponent kan bogen, maar toch ook al eene van meer dan een dubbel dozijn jaren, heb ik inmiddels voor het zuiden van ons land als mijn meening gevormd, dat de douglas zich aldaar weinig leent voor eerste generatie op den onbeschutten heidegrond, en dat zijn beteekenis daar meer

te zoeken zal zijn bij de herbebossing of hoogstens bij bebossing van kleine, beschut gelegen terreinen.

Hetzelfde optimisme als voor den douglas doet den heer Stoffel thans voor den larix in het geweer komen. Dat is zijn goed recht en zijn doel, om den boschbouw op hooger peil te brengen, zal de waardeering van iederen boschman hebben. Is het echter niet wat gemakkelijk, om het inzicht van hen, die den boschbouw een beteren dienst meenen te bewijzen, door voorzichtigheid te beteren in den aanplant in het groot van exoten, waarvan nog weinig bekend is, bekrompen te noemen? Ook maakt men zich m.i. wel wat vluchtig van tegenstanders af, door met één pennestreek de uitspraken van mannen als Prof. Rubner, Prof. Tschermak, Prof. Lang, Dr. Lorey, den „Altmeister" H. Burckhardt, den beheerder Pardé van het bekende arboretum les Barres in Frankrijk, weg te cijferen als die van „houtvesters uit midden-Europa, waar de omstandigheden van de onze veel verschillen." Het komt mij voor, dat gezegd optimisme den heer Stoffel in zijn critiek doet generaliseeren in twee richtingen.

Ten eerste in het afbreken van den groveden, die niet verdient te worden gesmaad, zooals dit vaak geschiedt. Het is de inlandsche houtsoort — al is zij eenige eeuwen nagenoeg uit onze bosschen verdwenen geweest — die nu 60 % van ons boschareaal omvat en voor 82 % bijdraagt in de boschproductie in geld, de spil is waarom deze draait. De eenige houtsoort, waarvan de dunningsproducten reeds op jeugdigen leeftijd niet te versmaden afzet vinden bij land- en tuinbouw, die welhaast al het geriefhout voor den landbouw levert, die onze kolenmijnen voor een belangrijk deel van het benodigde hout voorziet. Die daarnaast, wat niet zelden over het hoofd wordt gezien, de natuurmonumenten van Hagenau, Leuvenumsche bosch, Mastbosch, Oisterwijk e.a. vormt.

Is onze boschbouw nog niet pas luttel tientallen jaren bezig zich uit een hoogst primitieven staat op te heffen? Is het dan wonder, dat er nog veel verwaarloosd en uitgemergeld dennenbosch voorkomt? Maar zou een andere houtsoort, beter dan de groveden, in staat zijn geweest om deze achteruitzetting te verdragen? Het hindert mij altijd, om een houtsoort met zooveel voortreffelijke eigenschappen zoo algemeen te hooren disqualificeeren, omdat ze niet universeel is en er ook gronden zijn, waar ze het niet op doet.

Ook de zoo vaak uitgesproken minachting voor mijnhout-productie komt mij altijd wat ondankebaar voor. Dat deze afzet juist voor het lichte grovedennenhout bestaat, is een zeer gelukkig economisch verschijnsel. Bij onze andere houtsoorten maakt juist het ontbreken van zoo'n afzet in

eenige kans zou maken. Men neme daarvoor kennis van de uitkomsten der enquête in den Belgischen boschdienst, den regel de teelt zonder verlies niet eens mogelijk. Ook in de bosschen, waar zwaar dennenhout geteeld wordt, komt bij de dunningen veel hout van mijnhoutswaarte voor de bijl. Slechts in gunstige uitzonderingsgevallen (b.v. Breda) kon dit in voldoende mate aan den land- en tuinbouw worden afgezet. En zal dit in de toekomst zoo blijven? Er is m.i. reden te over, om de Voorzienigheid dankbaar te zijn voor „dezen broodboom” onzer zandgronden.

In de tweede plaats, wat betreft den Jap. Larix, meen ik ook, dat door het nu reeds trekken van verstrekkende conclusies uit het uiterst spaarzame, maar vooral nog alleen op jonge bosschen betrekking hebbend materiaal, de fout van generaliseeren wordt begaan. Er bestaat bij de boschbouwers nog al te veel onzekerheid en meeningsverschil over hoofdpunten. In mijn artikel heb ik op eenige tegenstrijdige meeningen gewezen. De heer Stoffel brengt zelf een verschilpunt op het tapijt. Naar zijn meening behoort deze boomsoort niet tot de veeleischende. In den regel wordt zij echter in ons land wèl als zoodanig beschouwd en in ieder geval als zoodanig behandeld. Is men het over zijn jeugdeischen al niet eens, over de boschbouwkundige eigenschappen van dezen boom, op lateren leeftijd staat nog in het geheel niets vast. Dat hij in ons klimaat hetzelfde zal doen als in het bergklimaat van zijn vaderland, is a priori zelfs niet bijzonder waarschijnlijk. Alleen door een jarenlange periode van experimenteren zal het mogelijk zijn nader licht te ontsteken. Tot zoolang zal men m.i. goed doen, althans zeker de overheidsboschbouw, om den aanplant in de sfeer van proefneming te laten blijven en niet meer kapitaal erin vast te leggen, dan economisch toelaatbaar is. Mijne opvatting over economische toelaatbaarheid zou ik in zooverre nog nader willen toelichten, dat deze verder gaat dan de heer Stoffel onderstelt. M.i. is in den boschaanleg en den boschbouw iedere methode, die een matige rentabiliteit bij voorbaat uitsluit, al zou deze uit technisch of „waldbaulich” oogpunt volmaakt zijn, voor het bedrijfsbosch economisch ontoelaatbaar.

Nog een enkele opmerking naar aanleiding van het slot van de critiek van den heer Stoffel. Indien er aanleiding was om de „wetenschappelijk denkende” menschen te stellen tegenover de „doortastende zakenmenschen”, dan zou het compliment voor de larixplanters, dat zij tot de laatste categorie behooren, een wrange bijsmaak hebben. Zou het echter niet beter zijn, om bij den boschaanleg zakenlieden als zoodanig maar buiten beschouwing te laten. Uit zakenoogpunt wordt geen bosch in ons land aangelegd en zeker geen bosch, waarbij de aanlegkosten geen behoorlijk

rendement beloven. Het is alweer de groveden, die voor onze zandgronden vrijwel de eenige zou zijn, die in deze die in het Bulletin de la Société Centrale Forestière de Belgique van Maart en April 1931 werd gepubliceerd door den inmiddels overleden nestor der Belgische boschbouwkundigen N. I. Crahay.

Ik kan niet nalaten, om tot besluit nog eens het aardige vers af te schrijven, dat de in het voorgaande genoemde Exoten-Commissie als „Leitmotiv” aan het hoofd van haar rapport plaatste, omdat het nog niets van zijn waarde heeft ingeboet:

Viel fremde Hölzer kamen zu Gast
 In unsre Wälder gezogen,
 Sie folgten einander ohne Rast,
 Den fremden war man gewogen,
 Doch sind sie nicht alle anspruchslos,
 Viel Rücksicht müssen wir üben,
 Es ruht noch in der Zukunft Schosz,
 Ob wir sie dauernd auch lieben.

UIT DE DAGBLADEN.

Algemeen Handelsblad 11 November 1933.

BOSCHPLAN TE ALKMAAR.

Verwezenlijking afhankelijk van subsidie van de Regeering.

In de op 9 November j.l. gehouden vergadering van den gemeenteraad van Alkmaar werd na uitvoerige discussie z. h. st. het zoogenaamde boschplan goedgekeurd. Het 18 ha groote weiland aan den Bergerweg, dat onlangs door de gemeente is aangekocht zal beboscht worden en als villa-terrein in exploitatie worden gebracht. De regeering heeft zich in principe bereid verklaard medewerking te verleenen. Het ontwerpplan geeft buiten de bebosching en het maken van een vijver gelegenheid tot het maken van 148 kavels bouwterrein voor den bouw van villa's en landhuizen, waarvan de minimum inhoudsmaat 350 m³ moet zijn. Deze villa's zullen ten minste 10 m uit de rooijlijn moeten worden gebouwd en aan weerszijden minstens 10 meter van de grens van andere villaterreinen moeten gelegen zijn.

De begrooting voor het werk is f 400.000.—, waarvan in werkverschaffing een loon van ongeveer f 140.000.— en in contractloon f 32.000.— zal worden uitgegeven. Hierdoor zullen 200 personen gedurende een jaar tewerk kunnen worden gesteld. Voor boschaanleg is f 72.000.— uitgetrokken, voor het graven van een ijver f 55.000.—, voor rioleering en wegverharding f 50.000.— en voor aankoop van grond f 50.000.—. Om een exploitatierekening te verkrijgen, die het risico voor de gemeente binnen behoorlijke perken houdt, wordt de prijs van 110.000 m² bouwterrein op f 5.50 per m² gesteld. Het geheele terrein is 180.000 m² groot. De minister wenscht over cijfers te beschikken alvorens te kunnen bepalen of subsidie zal worden gegeven. Wanneer geen subsidie van Rijkswege wordt verleend, zal het werk niet uitgevoerd worden.